

**VARHAISKASVATUS-
SUUNNITELMA**

Hollola

Monta luontoa.

“Hollolassa on monta luontoa. Sinulla on yksi niistä.”

Varhaiskasvatussuunnitelma

Sisällys

1. Hollolan varhaiskasvatussuunnitelma.....	4
2. Varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet	6
2.1. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	8
2.2. Arvoperusta.....	9
2.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	10
2.4. Oppimiskäsitys.....	12
2.5. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	12
2.6. Laaja-alainen osaaminen.....	13
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	16
3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.....	16
3.2. Oppimisympäristöt	25
3.3. Yhteistyö.....	26
3.4. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaihe sekä tiedonsiirto.....	26
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	28
4.1. Pedagoginen dokumentointi.....	29
4.2. Oppimisen alueet	29
4.3. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	37
5. Lapsen tuki.....	38
5.1. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	40
5.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana ja tuen arviointi	41
5.3. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista.....	42
6. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.....	44

1. Hollolan varhaiskasvatussuunnitelma

Hollolan varhaiskasvatussuunnitelma on kunnallista päiväkotij- ja perhepäivähoitoa, avointa varhaiskasvatustoimintaa sekä yksityistä päiväkotij- ja perhepäivähoitoa velvoittava asiakirja. Se luo jatkumon Esiopetuksen perusteisiin (2014) ja Hollolan kunnan esi- ja perusopetuksen suunnitelmaan. Sitä päivitetään tarvittaessa uusien säädösten ja ohjeistusten mukaisesti. Hollolan varhaiskasvatussuunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa Hollolan kunnan verkkosivuilla.

Hollolan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma (2024) perustuu:

- Valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022)
- Varhaiskasvatukseen (540/2018)
- Hollolan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan (2022)
- Hollolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan (2022–2025)
- Hollolan kunnan kuntastrategiaan (2022–2035)

Hollolan varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen on osallistunut lapsia, huoltajia, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen henkilöstöä sekä yhteistyötahoja. Huoltajille laadittiin kysely, jossa kartoitettiin varhaiskasvatuksen laatuun liittyviä tekijöitä, kuten huoltajien ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä sekä huoltajien osallisuuden toteutumista. Lasten ajatuksia kerättiin haastattelemalla ja havainnoimalla heitä omassa varhaiskasvatuspaikassaan. **Huoltajien** esiin tuomia asioita on nostettu **punaisiin** ja **lasten vihreisiin** lainauksiin.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista. Ne ohjaavat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman

perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on (Varhaiskasvatuslaki 540/2018):

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukais-
ta kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja
hyvinvointia;

2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää
elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-
arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukai-
sesti;

3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja
kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pe-
dagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset op-
pimiskokemukset;

4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, ter-
veellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäris-
tö;

5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mah-
dollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten
ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;

6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdol-
lisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhden-
vertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa
valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuri-
perinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskon-
nollista ja katsomuksellista taustaa;

7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjes-
tää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasva-
tuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa
yhteistyössä;

8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustai-
toja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä
sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toi-
mintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteis-
kunnan jäsenyyteen;

9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja
saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;

10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhem-
man tai muun huoltajan kanssa lapsen tasa-
painoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin
parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta
huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksessa tehtävänämmme on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Inklusiiviseen periaatteeseen kuuluvat kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet; tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys.

Inklusio on lapsen osallisuutta, oikeutta oppia ja toimia osana vertaisryhmää sekä olla mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa oman lapsiryhmän kanssa. Inklusiivinen periaate tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Arvioimme inklusiivisten toimintatapojen toteutumista arjessa mm. pedagogisen dokumentoinnin avulla.

Tarjoamme Hollolassa lapsiystävällistä palvelua ja meille mahtuu hirveen monta luontoa. Monta luontoa -johtoajatus käsittää paitsi Hollolan monipuolisen luonnon harjumaisemineen, metsineen ja järvineen, myös sen turvallisuuden ja kodikkuuden, jotka ovat leimanneet Hollolaa läpi aikojen. Hollolaa on asuttu jo kivikaudella asti ja tämän päivän asukkaat kokevat kuntansa luonnolliseksi, turvalliseksi, monipuoliseksi, vakaaksi, kehittyväksi ja perinteiseksi paikaksi asua. Hollolalla on siis monta luontoa ja tämä johtoajatus näkyy ja kuuluu kaikessa, mitä Hollola tekee perustuen aitouteen ja välittömyyteen kuntalaisten kokemusten kautta. Hollolassa erilaisuus nähdään rikkautena.

Toteutamme yksilöllistä varhaiskasvatusta inklusio huomioiden Hollolan palvelulupausten mukaisesti:

Hollolan varhaiskasvatuksessa olemme sitoutuneet lapsen leikin, leikkitaitojen ja luontosuhteen vahvistamiseen sekä kielen kehityksen tukemiseen. Kaiken toimintamme perustana on positiivisen pedagogiikan toteuttaminen ja olemassa olevan hyvän vahvistaminen. Pidämme tärkeänä päivittäisiä ihmisten välisiä kohtaamisia. Kohtaamisen mahdollistaa hyvin organisoitu, kiireetön arki, jossa jokaista hetkeä osataan arvostaa. Hoidon, kasvatuksen ja oppimisen perustana on hyvä ja lämmin vuorovaikutus.

2.1. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Hollolassa toteutamme varhaiskasvatusta päiväkodeissa (päivä- ja vuorohoitona), perhepäivähoidossa ja avoimena varhaiskasvatuksena sekä esiopetusta täydentävänä varhaiskasvatuksena. Varhaiskasvatuspalveluiden sisällä kehitämme yhteisöllistä toimintaa ja yhteistyötä eri yksiköiden ja päivähoitomuotojen kesken ja olemme aktiivisia toimijoita laajassa lapsiperheiden palveluverkostossa.

Päiväkodit

Varhaiskasvatusta toteutetaan tiimeissä, joissa työskentelee varhaiskasvatuksenopettajia, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia sekä tarvittaessa ryhmäavustajia.

Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on hoitajan kodissa järjestettyä varhaiskasvatustoimintaa. Perhepäivähoitaja hoitaa omassa kodissaan enintään neljää alle kouluikäistä lasta, omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien.

Vuorohoito

Vuorohoidoksi katsotaan arkisin klo 18–06 sekä viikonloppuisin ja arki- ja juhlapäihinä järjestettävää varhaiskasvatusta. Vuorohoitoa järjestetään lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan töiden tai opiskelujen vuoksi.

Avoin varhaiskasvatus

Toimintaan voivat osallistua kaikki halukkaat lapsiperheet. Toiminta on maksutonta.

Esiopetus

Esiopetus toteutuu yhteistyössä perusopetuksen kanssa alkuluokkatoimintana. Esiopetuksen lisäksi tarjoamme täydentävää varhaiskasvatusta aamuisin ennen esiopetuksen alkua ja iltapäivisin esiopetuksen jälkeen.

Yksityiset palveluntuottajat

Hollolassa toimii yksityisinä palveluntuottajina perhepäivähoitajia, ryhmäperhepäiväkoti sekä päiväkoteja. Perheet voivat hakea palveluseteliä järjestääkseen lastensa varhaiskasvatuksen kunnan hyväksymässä ja valvomassa yksityisessä palvelusetelipäiväkodissä. Yksityisen hoidon tuki ja kuntalisä ovat vaihtoehto kunnalliselle varhaiskasvatukselle silloin, kun perhe valitsee yksityisen perhepäivähoitajan, ryhmäperhepäiväkodin tai työsopimussuhteisen hoitajan.

2.2. Arvoperusta

Lapsen edun ensisijaisuus ja lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon, suojeluun, mielipiteisiin ja yhdenvertaisuuteen ovat arvojamme ohjaavia periaatteita. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin on. Oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä määrittelevät myös toimintaamme.

Varhaiskasvatussuunnitelmamme tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumista. Hollolassa huomaamme hyvän ja varhaiskasvatusta ohjaa positiivisen pedagogiikan periaatteet. Positiivisen pedagogiikan tavoitteena on tunnistaa ja nimetä lapsen vahvuuksia, antaa kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta ja tehdä onnistumisia näkyväksi.

Positiivisen pedagogiikan keskiössä ovat hyvät vuorovaikutustaidot. Kunnioitamme toisiamme, teemme yhteistyötä sekä annamme erilaisille mielipiteille ja tunteille tilaa. Kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä. Opetamme kaveri- ja tunnetaitoja sekä vahvistamme osallisuutta. Myönteinen ja kannustava vuorovaikutus, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan, on meille tärkeää. Toimintakulttuurimme rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyteen sekä sallii erehtymisen. Huolehdimme siitä, että lapsilla on tasavertaiset mahdollisuudet kehittää taitojaan ja tehdä valintoja. Turvaamme lapsen mahdollisuuden leikkiin ja leikin kautta oppimiseen. Kehitämme leikkiympäristöjä yhdessä lasten kanssa. Annamme tilaa lasten leikeille ja heidän ideoilleen. Leikki saa näkyä ja kuulua.

Huoltajat arvostavat Hollolan varhaiskasvatuksessa toteutuvia seikkoja:

- Lapsen lämmin kohtaaminen ja turvallisen ympäristön luominen
- Jokainen lapsi on tärkeä juuri sellaisena kuin on
- Yhdessä tekeminen
- Kaveritaitojen tukeminen
- Luottamus
- Pedagogiikka
- Toisten huomioiminen
- Yhteisöllisyys
- Leikki ja sen myötä oppiminen.

2.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaisella varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Tämän toteuttamiseksi laadimme jokaiselle lapselle oman varhaiskasvatussuunnitelman (lapsen vasu). Lapsen vasu on lapsuutta arvostava ja lasta kannatteleva positiivinen kertomus hänen ainutlaatuisuudestaan. Tavoitteenamme on oppia tuntemaan lapsi mahdollisimman hyvin ja löytää tapoja tukea lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa. Lapsen vasu perustuu lapsen tuntemiseen, kuulemiseen ja havainnointiin lapsen kasvun polulla.

Lapsen vasun laatiminen on prosessi, joka alkaa lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Lapsen vasu laaditaan hänen aloittaessaan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa sekä jatkossa seuraavan toimintavuoden alussa. Lapsen vasu laaditaan ja arvioidaan yhdessä lapsen huoltajien kanssa ja lapsen oma mielipide ja toiveet huomioidaan. Hollolassa lapsen toiveet ja mielipiteet selvitetään havaintojen ja käytössä olevan Lapsen haastattelu-lomakkeen avulla. Lapsen vasun laadinnassa ja arvioinnissa voivat olla mukana myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.

Lapsen vasun laatimisesta ja arvioinnista vastaa päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Perhepäivähoidossa varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja voivat osallistua lapsen vasun laatimiseen ja arviointiin.

Lapsen vasua laadittaessa on tärkeää tuntee lapsen vahvuudet, osaaminen, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet sekä huomioida lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Lapsen vasua laatiessa asetamme varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle tavoitteet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Vasuun kirjataan myös konkreettiset toimenpiteet ja menetelmät näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Lasten vasuihin kirjatut tavoitteet pedagogiselle toiminnallemme ovat pohjana lapsiryhmän pedagogiselle suunnitelmalle, pienryhmätoiminnan toteuttamiselle ja lapsen yksilölliselle ohjaukselle.

Lapsen saama kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki ja sen toteuttaminen kirjataan myös lapsen vasuun. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkettä, hänelle laaditaan yksilökohtainen lääkityksen suunnitelma. Se laitetaan lapsen vasun liitteeksi. Lapsen

vasuun kirjataan, miten lääkityssuunnitelmaan sisältyvät asiat näyttyvät lapsen varhaiskasvatuksen arjessa.

Lapsen vasun toteutumista sekä vasuun kirjattujen pedagogisten toimenpiteiden ja menetelmien vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa aina tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa. Tarkistamme lapsen vasun kuitenkin aina, kun lapsen tarpeet muuttuvat. Lapsen vasun arviointi sisältää kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat lapsen yksilöllistä etua. Vasua päivitetään aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, tulee lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivittää hallinnollisen päätöksen mukaisesti. Lapsen vasun kirjauksesta tuen aikana kuvataan enemmän luvussa 5.

Lapsen vasu –prosessi:

- Tavoitteet asetetaan varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle
- Lapsen vasun laatii varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen työntekijä päiväkodissa, perhepäivähoidossa
- Laaditaan ja arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa
- Lapsen mielipide ja toiveet huomioidaan hyödyntäen Lapsen haastattelu -lomaketta ja lapsesta tehtyjä havaintoja
- Kirjataan lapsen saama tuki sekä arvioidaan tuen toteutumista ja vaikutusta
- Liitteeksi laitetaan mahdollisen pitkäaikaisen sairauden vuoksi lapselle tehty lääkityssuunnitelma
- Lääkityssuunnitelmaan sisältyvät asiat kirjataan siten, kuinka ne näyttyvät lapsen varhaiskasvatuksen arjessa
- S2-suunnitelma laaditaan niille yli kolmevuotiaille lapsille, joilla äidinkieli on jokin muu kuin suomi/ruotsi
- Arvioidaan tarpeen vaatiessa, mutta ainakin kerran vuodessa
- Kirjataan päivämäärät suunnitelman laatimiselle ja arvioinnille

”Tärkeää on oppimisen ilon monimuotoisuus.

2.4. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatuksessa oppiminen pohjautuu lasten aiempiin kokemuksiin, mielenkiinnon kohteisiin ja osaamiseen. Lapsen oppimisen kannalta on merkityksellistä turvallisella ilmapiirillä sekä opittavien asioiden linkittymisellä hänen kokemusmaailmaansa ja kulttuuritaustaansa. Oppimista edistävät myönteiset tunnekokemukset, vuorovaikutussuhteet, vertaisryhmä sekä kokemus yhteisöön kuulumisesta ja osallisuudesta. Toiminnan tulee olla kiinnostavaa, tavoitteellista ja sopivasti haastavaa sekä tarjota onnistumisen kokemuksia.

Lapsen oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa arjen kaikissa tilanteissa. Oppiminen on kokonaisvaltaista. Lapsi on aktiivinen toimija monella eri tavalla – liikkuen, leikkien, tutkien ja ihmetellen. Leikki on lapsen oppimiselle merkityksellistä. Meille on tärkeää, että lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan, tulee kuulluksi, nähdyksi ja pidetyksi sekä kokee aidosti voivansa vaikuttaa ympäristöönsä yhteisön jäsenenä. Huolehdimme siitä, että lapsi on osallisena ja hänen kiinnostuksen kohteensa näkyvät toiminnassamme.

2.5. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatustilanne 540/2018 ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) edellyttävät varhaiskasvatuksesta pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksessa kasvatusta, opetusta ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden, jossa pedagogiikka on kasvattajien suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Pedagogiikka näkyy toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kaikissa päivän touhuissa. Toteutamme kokopäiväpedagogiikkaa, jolloin jokainen hetki niin päiväkodeissa, vuorohoidossa kuin perhepäivähoidossa on suunniteltua ja tavoitteellista. Kokopäiväpedagogiikka mahdollistaa sen, että lapsi saa ohjausta kasvatukseen ja oppimiselleen päivän jokaisena hetkenä.

Kasvatusta, opetusta ja hoitoa voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat tiukasti yhteen. Ne mahdollistavat kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Eri-ikäisillä lapsilla sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa painotamme eri tavoin hoitoa, kasvatusta ja opetusta.

Kasvatus on toimintaa, joka näyttäytyy kulttuurin, arvojen, perinteiden ja tapojen siirtämisenä ja uudistamisena sekä yksilöllisen identiteetin kasvuprosessina. Opetuksen tarkoituksena on tukea lapsen oppimista sekä auttaa häntä tutustumaan itseensä, toisiin ja ympäristöön. Hyödynnäme lapsen luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua sekä innostamme ja motivoimme häntä opettelemaan uusia asioita sekä ohjaamme häntä käyttämään erilaisia oppimisen tapoja.

Hoito tarkoittaa lapsen fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Hoidon tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi. Lapsen lämmin kohtaaminen, myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja hygieniasta huolehtiminen ovat keskeinen osa lapsen päivää ja pedagogista toimintaa sekä kasvatus- ja opetustilanteita. Niissä lapsi voi oppia itsensä huolehtimista, vuorovaikutustaitoja, hyviä tapoja ja tottumuksia sekä ajan hallintaa.

2.6. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Opetut tiedot ja taidot vahvistavat lapsen osallisuutta, toimintaa ja yhdessä tekemistä erilaisissa yhteisöissä. Laadukkaassa pedagogisessa toiminnassa huomioimme vuorovaikutuksen merkityksen, lapsen tarpeet ja erilaiset tavat oppia sekä erilaiset oppimisympäristöt. Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa laaja-alaista osaamista, joka muodostuu tiedoista, taidoista, arvoista, asenteista ja tahdosta.

Laaja-alainen osaaminen antaa lapsille valmiuksia toimia muiden kanssa yhdessä sekä kykyä käyttää tarvit-

tavia tietoja ja taitoja. Lapsi on osallinen oman päivänsä suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa laaja-alaisen osaamisen eri alueilla.

Tuemme lapsen ajattelun ja oppimisen taitoja. Lapsi osaa käyttää oppimiaan tietoja ja taitoja ja osaa toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Kannustamme lasta ihmettelemään, kysymään ja tuomaan esille omia ideoitaan. Ajattelun ja oppimisen tukemiseksi mahdollistamme päivittäisen aktiivisen liikkumisen ja leikin. Illoitemme lasten kanssa onnistumisista ja kannustamme toisia. Rohkaisemme lapsia itsenäiseen ongelmanratkaisuun sekä tuemme heitä pettymyksiä kohdattaessa.

Edistämme lapsen vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja sekä kulttuurista osaamista, joiden avulla lapsi muodostaa ymmärrystä omasta ja muista kulttuureista. Arjen tilanteissa harjoittemme toisten kanssa toimimista, toisen kuuntelemista ja kunnioittamista sekä ratkaisujen tekemistä. Kasvattajina toimimme vuorovaikutuksen mallina lapsille. Leikeissä ja muussa toiminnassa tutustumme lasten kanssa yhdessä erilaisiin perinteisiin ja tapoihin.

Vahvistamme lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjaamme heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Autamme ja kannustamme lasta harjoittelemaan erilaisia arjentaitoja ja pyytämään apua tarvittaessa. Harjoittemme tunnetaitoja ja itsestä huolehtimista arjen luonnollisissa tilanteissa lapsen oman kehitystason mukaisesti.

Varhaiskasvatuksessa vahvistamme yhdessä tekemisen kulttuuria. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet näkyvät yhdessä lasten kanssa valituissa toimintatavoissa, monipuolisissa työtavoissa ja oppimisen ohjaamisessa sekä oppimisympäristöjen rakentamisessa.

Tuemme lapsen monilukutaidon sekä digitaalisten osaamisen kehittämistä. Innostamme lasta tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestintää erilaisissa arjen tilanteissa ja ympäristöissä. Hyödynnämme digitaalista dokumentointia arjen toiminnassa ja ohjaamme lasta erilaisten tieto- ja viestintälaitteiden turvalliseen käyttöön.

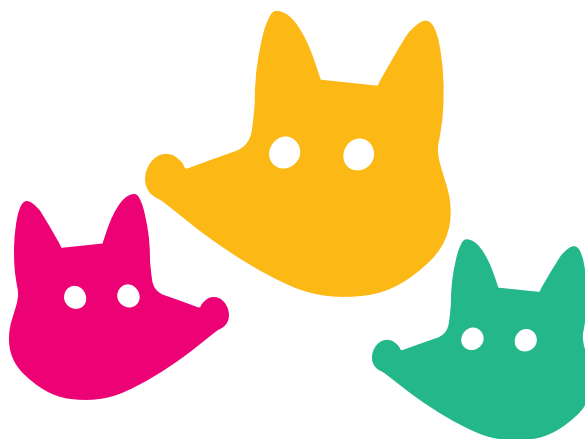
Monilukutaito ja digitaalinen osaaminen ovat merkittäviä nykyaikaisten oppimisympäristöjen osaamisalueita, joiden kehittämiseen innostamme ja opastamme lapsia. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten kirjoitettujen, puhuttujen, audiovisuaalisten ja digitaalisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Digitaalinen pedagoginen toiminta mahdollistaa lapsen aktiivisen osallistumisen,

itsensä ilmaisemisen, oppimisen ilon kokemisen ja ongelmaratkaisutaitojen kehittymisen. Osana digitaalista osaamista lapset saavat harjoitella laitteiden käyttöä, ohjelmointitaitoja ja medialukutaitoja. Digitaalisen osaamisen ikätasoinen tukeminen edistää lasten tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Tuemme lapsen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustamme oma-aloitteisuuteen. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, osallistua ja vaikuttaa häntä itseään koskeviin asioihin ja harjoitella yhteisössä tarvittavia sosiaalisia taitoja. Huolehdimme siitä, että kasvattajina tuemme lasten osallisuutta arjen ja toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Harjoittemme varhaiskasvatuksessa työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan pitkäjänteisesti. Rohkaisemme lapsia suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Kannustamme lapsia tutkimaan uusia asioita ja arvioimaan, missä itse on hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi. Rohkaisemme heitä toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen.

Tarjoamme lapselle yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Tutustumme ammatteihin ja työn tekemiseen leikin kautta. Lasten on tärkeä saada ikätasolleen sopivia kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan oman toiminnan ja osallistumisen merkityksen sekä oman vastuun yhteisön jäsenenä. Ohjaamme heitä harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus. Sen ydinajatuksena on, että kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä tasa-arvoisena ja yhdenvertaisena yhteisön jäsenenä. Toimintakulttuuri muodostuu mm. arvoista ja periaatteista, vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä sekä henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisoitteesta. Tiedostamme sen, että kaikkien työtapojemme tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista ja niiden tulee olla myös pedagogisesti perusteltuja. Kasvattajien tapa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvä mallina lapsille, jotka omaksuvat yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Suunnittelemme, toteutamme ja arvioimme toimintaa yhdessä lasten kanssa. Kohtaamme lapsen arvostavasti ja sensitiivisesti sekä kuuntelemme hänen ajatuksiaan ja vastaamme aloitteisiin. Näin lapselle tulee myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Huolehdimme, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Autamme lasta kasvamaan itseensä luottavaksi, ajattelevaksi, toiset huomioonottavaksi ja aktiiviseksi. Arjen valinnoilla ja toimilla osoitamme vastuullista suhtautumista ympäristöön ja huomioimme kestävän elämäntavan. Huolehdimme turvallisuuden edistämisestä mm. pitämällä huolta tiloista ja välineistä sekä keskustelemalla lasten kanssa turvallisuuteen liittyvistä asioista. Kehitämme varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria niiden periaatteiden mukaisesti, jotka tässä luvussa kuvataan.

” **Suunniteltu tavoitteellinen toiminta tukemaan lapsen ikätasoisesta kehitystä monipuolisesti eri osa-alueilla.**

” **Jokainen lapsi saa välittäviä aikuisia ja aitoa läsnäoloa päiväänsä.**

” Lapsen toiveet ja
tarpeet huomioidaan
yksilönä.

Lapsen hyvä päivä

Lapsen hyvä päivä muodostuu siitä, että hyväksymme lapsen omana itsenään. Rohkaisemme lasta tekemään valintoja ilman sukupuoleen sidottuja rooleja ja odotuksia. Olemme lapselle aidosti läsnä. Kehumme ja kannustamme lasta. Annamme tilaa lapsen kysymyksille, oivalluksille, oppimiselle, leikille, itsensä toteuttamiselle ja tunteiden ilmaistamiselle sekä vuorovaikutustaitojen kehittymiselle.

Pyrimme mahdollistamaan kiireettömän ympäristön, jossa lapsella on mahdollisuus keskittyä. Liikumme lasten kanssa monipuolisesti niin sisällä kuin ulkona ja huolehdimme siitä, että lapsi saa monipuolista ja terveellistä ravintoa ja hänelle tarjotaan päivän aikana mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepoon. Huomioimme lapsen yksilölliset tarpeet ja sen, että hän tarvitsee arkeensa säännöllisen päivärytmin ja rutiineja. Lapsi saa huolenpitoa, välittämistä, lämpöä ja läheisyyttä. Luomme turvalliset rajat, jotka suojaavat lasta ja tuovat elämään johdonmukaisuutta ja turvallisuutta.

Sensiitiivinen kohtaaminen

Kasvattajina meidän on tärkeää kiinnittää huomiota vuorovaikutuksen laatuun. Meidän tulee kohdata niin lapset, huoltajat kuin työyhteisönkin jäsenet sensitiivisesti. Huomioimme vuorovaikutuksessamme ilmeiden, eleiden, äänensävyn ja katsekontaktin merkityksen. Lasten kanssa toimiessamme on tärkeää tunnistaa ja vastata lapsen huolenaiheisiin ja tunnetiloihin tarkoituksenmukaisesti sekä osoittaa hänelle huolenpitoa. Kohtaamme lapsen arvostavasti ja kunnioittavasti sekä rohkaisemme ja kannustamme lasta. Tuemme häntä luottamaan itseensä ja taitoihinsa sekä opettelemaan uusia taitoja turvallisessa ilmapiirissä.

” **On tärkeää,
että aikuinen auttaa
lapsia.**

Pienissä ryhmissä yksilöinä

Pienryhmätoiminnalla mahdollistamme lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen syventämisen sekä rauhallisen ja positiivisen ilmapiirin päivittäisessä toiminnassa: leikkimisessä, liikkumisessa, tutkimisessa, ulkoilussa, ruokailuissa ja siirtymätilanteissa. Lapsen yksilöllinen kohtaaminen, kuulluksi tuleminen ja osallisuus ovat pienryhmätoiminnan kulmakiviä. Annamme tilaa lapsen toiminnalle, ajattelulle ja valinnoille. Pienryhmätoiminnan toteuttaminen pedagogisesti koko päivän ajan edellyttää henkilöstöltä hyvää lapsituntemusta, tiimityöskentelyä ja yhteissuunnittelua. Suunnitelmallisuus on tärkeää toiminnan, päivärytmin ja tilojen käytön porrastamisessa koko päiväkodin kesken.

Toiminta sekä lasten jakaminen pienryhmiin tapahtuu suunnitelmallisesti ja joustavasti tilanteesta, lapsiryhmän tarpeista, lasten osallisuudesta ja toiminnasta riippuen. Pienryhmät voivat olla pysyviä tai muuttuvia ja kokoonpanoltaan erilaisia. Myös lapset voivat itsenäisesti ja joustavasti jakaantua pienryhmiin esimerkiksi leikkikartan avulla. Tavoitteena koko päivään sisältyvällä pedagogiikalla ja pienryhmätoiminnalla on kiireetön ja turvallinen arki, jossa toimintaa ohjataan lapsille tutuilla rutiineilla ja ennakoitavalla päivän kululla. Näin lapsella säilyy turvallisuuden ja tuttuuden tunne koko päivän ajan.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Yhteisössä lapset ja aikuiset oppivat yhdessä toisiltaan. Yhteisöllisessä toiminnassa kannamme vastuun hyvästä vuorovaikutuksesta ja pedagogisesti turvallisesta ilmapiiristä. Myönteisessä ilmapiirissä lapsilla ja kasvattajilla on turvallista ja hyvä olla.

Oppivassa yhteisössämme arvostamme kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Arjessamme on tilaa erilaisille mielipiteille, tunteille, kokeiluille ja erehtymiselle. Yhteisöllisyys näkyy yhteistyönä, yhdessä tekemisenä, suunnitteluna, kehittämisenä ja arviointina. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan.

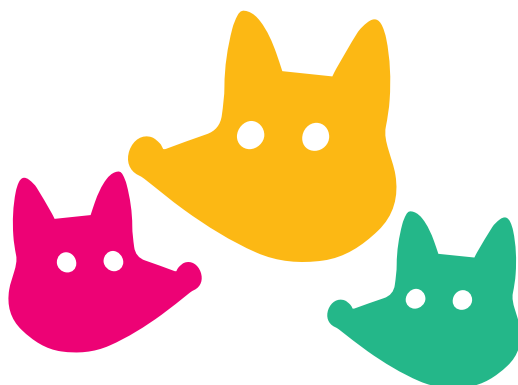
Yhteisöissä luomme rakenteet ammatilliselle keskustelulle, säännölliselle arvioinnille ja hyvien käytäntöjen jakamiselle. Osallistavaa arkea edistämme pedagogisella johtamisella. Pedagogisen johtamisen tehtävänä on vahvistaa henkilöstön osaamista ja oppimisprosessia, joka edistää arjessamme lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia.

**Arempien
lasten huomioiminen
pienryhmätoiminnolla.**

**Kun sun syliin
saa tulla.**

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikki on lapselle tapa olla, elää, oppia ja hahmottaa maailmaa. Leikin avulla lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia ja iloita oppimastaan. Leikki on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa ymmärrämme leikin itseisarvon lapselle sekä sen pedagogisen merkityksen oppimisessa sekä lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa. Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen ja pedagogisen toiminnan läpileikkaava työtapana. Leikki ja leikkisyys näkyvät koko päivän ajan arjen eri tilanteissa.

Toiminnan suunnittelulla ja säännöllisellä arvioinnilla lapselle taataan leikki- ja työskentelyrauha sekä riittävästi aikaa leikkiin, jolloin leikki kuuluu ja näkyy oppimisympäristössä. Leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa, joten oppimisympäristöissä joustetaan leikkien mukaan. Sama leikki voi jatkua koko päivän ajan. Leikkiympäristöä suunnitellaan, rakennetaan ja muokataan yhdessä lasten kanssa. Kannustamme lapsia kekseliäisyyteen, luovuuteen, oman mielikuvituksen käyttöön ja omaan ilmaisuun. Olemalla mukana lasten leikeissä ohjaamme ja rikastutamme leikkiä. Kasvattajalla on leikissä monia eri rooleja mm. auttaminen, mallintaminen, sanoittaminen ja leikin eriyttäminen. Leikissä mukana olevalle kasvattajalle mahdollistetaan keskittyminen leikkiin. Arvostamme lasten kulttuurista ja leikkiperinnettä sekä ymmärrämme ajan ilmiöiden heijastuvan lasten leikkeihin.

Rohkaisemme lapsia leikissä vuorovaikutukseen ja yhdessä toimimiseen. Tuemme ystävyys-suhteiden syntymistä sekä ylläpitoa. Samalla vahvistamme yhteisöllisyyttä ja positiivista tunneilmastoa. Leikin havainnoinnin ja dokumentoinnin sekä kasvattajan aktiivisen leikkiin osallistumisen kautta opimme tuntemaan lasta. Lapsen toiveet, leikkialoitteet ja kiinnostuksen kohteet ovat suunnittelun ja toimintamme lähtökohta. Kasvattajat keskustelvat huoltajien kanssa leikin merkityksestä ja lapsen leikkeihin liittyvistä havainnoista, jolloin leikin on mahdollista jatkua myös kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Osallisuuden kautta lapsen ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy. Osallisuuden myötä lapsi voi oppia kansalaistaitoja, kuten kommunikointia ja päätöksentekoa. Yhteisössä olemiseen kuuluu vahvasti kuuluminen, osallistuminen ja tunne kuulumisesta. Lasten mielipiteitä kunnioitetaan ja annetaan todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa. Lapsilla on mielipiteitä ja halua vaikuttaa sekä kokemuksellista tietoa, jota kasvattajilla tai huoltajilla ei ole. Lasten asiantuntijuuden käyttöön ottaminen lisää lapsen osallisuutta.

Sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuuluksi ja nähdyksi tulemisesta vahvistaa lapsen osallisuutta. Lapsen arvostava kohtaaminen, hänen ajatustensa kuunteleminen ja hänen aloitteisiinsa vastaaminen kehittävät lapsen osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Samalla lapsen itseluottamus ja sosiaaliset taidot kasvavat sekä käsitys itsestä kehittyy.

Leikin toteutumista tukevat rakenteet:

- Olemme tietoisia kunkin lapsen leikin kehitysvaiheesta ja mielenkiinnonkohteista.
- Pyrimme edistämään tavoitteellisesti jokaisen lapsen leikin kehitystä ja leikkisuhteita.
- Olemme aktiivisesti läsnä lasten leikkitalanteissa: autamme, ohjaamme, mallinamme, sanoitamme ja rikastutamme leikkiä.
- Kuuntelemme lasten leikkialoitteita ja autamme lapsia leikkien suunnittelemisessa, rakentamisessa ja toteuttamisessa
- Havainnoimme, dokumentoimme ja arvioimme lasten leikkiä säännöllisesti.
- Arvioimme ja muokkaamme leikkiympäristöä säännöllisesti lasten leikin kehityksen ja mielenkiinnonkohteiden mukaisesti.
- Kannustamme lapsia osallistumaan ympäristön muokkaamiseen ja suunnitteluun.

” Täällä leikitään.
Se on lasten työ.

” Kivaa, et aikuisetki
leikkii meidän kaa.

Hollolassa huomioimme osallisuuden sitä tukevien arjen rakenteiden kautta:

- Lapsen ajatukset, toiveet, mielenkiinnonkohteet ja yksilölliset tarpeet toimivat yhteisen ideoinnin ja suunnittelun pohjana.
- Lapsi osallistuu toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin yhdessä kasvattajien kanssa ja sen mahdollistamiseksi on luotu toimivat käytännöt.
- Laadimme yhteiset sopimukset yhdessä lasten kanssa.
- Lapsi tulee päivän aikana kuulluksi, nähdyksi, tuetuksi ja autetuksi.
- Kuulemme ja mahdollistamme lapsen aloitteet ja lapsi voi vaikuttaa ajankäyttöön.
- Olemme aktiivisesti läsnä, autamme lapsia onnistumaan ja annamme myönteistä palautetta kaikille lapsilla päivittäin.
- Lapsi kokee innostusta ja iloa yhdessä tekemisestä lasten ja kasvattajien kanssa.
- Lapsella on mahdollisuus valita leikkikavereitaan ja vaikuttaa pienryhmien kokoonpanoon.
- Kasvattajat osallistuvat lasten leikkeihin ja toimintaan ulkona ja sisällä.
- Lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa toimintaympäristön suunnitteluun ja arviointiin sekä sen muokkaamiseen.
- Lapsi saa käyttää toimintavälineitä ja -materiaaleja luovasti.
- Lapsi saa tuoda itselleen tärkeitä leluja tai muita välineitä kotoa yhdessä sovituin ehdoin.
- Huomioimme huoltajien osallisuuden toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä, arvioinnissa ja toteuttamisessa.

”**Pidän tärkeänä
käytöstapojen ja
tunnetaitojen opettelu.**

Suhtaudumme lapseen yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti kaikissa tilanteissa. Tiedostamme, että yhdenvertaisuus ei kuitenkaan merkitse samanlaisuutta. Lapsen kulttuurista, kieli, katsomus, sukupuoli, vamma tms. ei ole esteenä aidolle kohtaamiselle. Rohkaisemme lapsia valitsemaan leikkejä, toimintoja tms. ilman sukupuoleen tai muuhun liittyviä ennako-odotuksia. Puramme arjessa sellaisia rakenteita, toimintatapoja tai käsityksiä, jotka eriarvoistavat lapsia joko kasvattajien tai lasten omassa toiminnassa. Panostamme myönteiseen ja kannustavaan ilmapiiriin ja tuemme myös sillä tavalla lapsen identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

”**Lapsi otetaan
huomioon yksilönä
ja arvostetaan
hänen vahvuuksiaan.**

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatuksessa näemme kulttuurisen moninaisuuden vahvuutena. Tiedostamme lapsen perusoikeuden omaan kulttuuriin, kieleen, uskomukseen ja katsomukseen lapsen hyvinvointiin liittyvinä asioina. Arvostamme ja hyödynnämme näitä toiminnassa lasten kanssa. Kasvattajina suhtaudumme erilaisuuteen avoimesti ja hankimme tarvittaessa lisää tietoa ja osaamista. Käymme avointa vuoropuhelua kodin ja varhaiskasvatustyöryhmien kanssa. Edistämme kaikilla näillä tavoilla kulttuurisesti kestävästä kehityksestä.

Tiedostamme kulttuurisen moninaisuuden lisäksi kielen merkityksen ja läsnäolon lapsen elämässä. Lapsen kehityksessä ja oppimisessa sekä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä kielen merkitys korostuu. Sillä on merkitystä myös lapsen identiteetin rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Teemme monikielisyyttä näkyväksi toiminnassa sekä kiinnitämme huomiota arjessa käytettävään kieleen. Kasvattajina käytämme monipuolista kieltä ja luomme lapsille erilaisia tilanteita kielen käytön vahvistamiseksi.

”**Lapsi saa olla
turvallisesti osana
ryhmää.**

” Vai mitä et
me ollaa ystävii.

” Tytötkin voi
leikkiä autoilla.

”Kaverin kanssa
on kiva lähteä
uuteen seikkailuun.

Kaveritaidot ja kiusaamisen ehkäisy

Kaveritaitojen tukeminen ja kiusaamisen ehkäisy ovat laadukasta peruspedagogiikkaa, jota toteutetaan kaikissa varhaiskasvatuksen arjen tilanteissa. Sitoudumme positiiviseen pedagogiikkaan ja olemassa olevan hyvän vahvistamiseen. Luomme turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin, joka on yhteistoiminnan edellytys. Jokainen on osa yhteisöä ja voi ilmaista mielipiteitään, ajatuksiensa, tunteitaan sekä vaikuttaa toimintaan. Yhteisöllisyys on vastuun kantamista ja yhdessä tekemistä. Määrittelemme yhdessä lasten kanssa, millaista on hyväksyttävä käyttäytyminen.

Kiusaamisen tietoinen tunnistaminen, siihen puuttuminen ja suunnitelmallinen ehkäisy on tärkeä osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämistä. Kiusaaminen nähdään tilanteena, jossa lapsi joutuu toistuvasti yhden tai useamman lapsen kielteisten tekojen kohteeksi. Kiusaa-

misen muotoja ovat verbaalinen (sanallinen), fyysinen ja psyykinen. Kaikki riidat ja konfliktit eivät ole kiusaamista, mutta toistuessaan ja pitkään jatkuessaan niistä voi seläisiä tulla.

Käytämme kaveritaitojen tukemiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn erilaisia toimintamalleja ja materiaaleja, sosiaalisia tarinoita, vuorovaikutusleikkiä ja erilaisia tunnekortteja. Niiden avulla tunnistetaan ja ehkäistään kiusaamista sekä vahvistetaan empatia-, vuorovaikutus- ja tunnetaitoja. Periaatteena on, ettei lapsi jää yksin selviytymään sosiaalisista tilanteista, joihin hänellä ei ole riittäviä taitoja. Opetamme lapsille, kuinka toisten kanssa toimitaan, miten liitytään leikkiin ja kuinka huomioidaan ja kunnioitetaan toisia sekä selvitetään ristiriitoja. Hollolan varhaiskasvatuksessa työmmme tukena ja arvioinnin välineenä on kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma.

3.2. Oppimisympäristöt

Lapsen oppimisympäristö muodostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ympäristöstä. Oppimisympäristön tulee tukea lapsen luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Lapsi oppii kaikesta ympärillään tapahtuvasta. Lapsen ideat, leikit ja tekemänsä työt tulee näkyä oppimisympäristössä.

Mahdollistamme pedagogisesti turvallisen ja kiireettömän kasvu- ja oppimisympäristön. Lasten kanssa keskustellaan ja sovitaan yhteisistä säännöistä ja toimintatavoista. Ne auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen sekä kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Opetamme lapsille tunteita, rohkaisemme kysymään ja pyytämään apua erilaisissa arjen tilanteissa. Huomioimme inklusion, suhtaudumme lapsiin sukupuolensensitiivisesti sekä tuemme kulttuurista moninaisuutta.

Muokkaamme ja arvioimme oppimisympäristöä jatkuvasti lasten tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan ja lapset itse ovat osallisena oppimisympäristöjen rakentamisessa. Hyödynnämme rakennettuja oppimisympäristöjä monipuolisesti erilaisissa pedagogisissa toiminnoissa.

Luontoa sekä lähiympäristöä ja sen palveluita hyödynnetään aktiivisesti oppimisympäristönä. Arjen valinnoilla

ja toimilla osoitamme vastuullista suhtautumista ympäristöön ja huomioimme kestävän elämäntavan. Opetamme kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusio-käyttöä. Huolehdimme välineistä yhdessä lasten kanssa. Soramäen päiväkodin piha-alueella sijaitseva kota toimii yhtenä yhteisenä lapsiryhmien ulko-oppimisympäristönä ja varhaiskasvatuksen kasvatushenkilöstön koulutuspaikkana.

Lasten käytössä ja saatavilla on monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä. Huomioimme näissä lasten mielenkiinnon kohteet, tuen tarpeet sekä yksilöllisen kehityksen. Hollolan varhaiskasvatuksessa on myös päiväkotien ja perhepäivähoidon käytössä oleva varustelainaamo. Sieltä löytyy valmiita opetuskokonaisuuksia sekä retkeilyreppuja, jotka sisältävät muun muassa ötökkä- ja vesitutkimukseen ja lintubongaukseen liittyviä välineitä. Saatavilla on myös retkeilyvälineitä, kuten riippumattoja, köysiä, trangia-keittimiä, tutkimusvälineitä ja roskapihtejä.

Digitaalisuus on osa varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä. Pyrimme siihen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus opetella käyttämään digitaalisia välineitä tarkoituksenmukaisesti. Oppimista tukevat pelit ja lasten rohkea leikillinen kokeilu ovat osa varhaiskasvatuksen arkea. Digitaalisilla laitteilla lisätään osallisuutta, vuorovaikutusta, oppimista ja tiedon välittämistä. Työmme tukena on varhaiskasvatuksen digisuunnitelma.

3.3. Yhteistyö

Pienen lapsen elämässä perhe ja huoltajat ovat tärkeimmässä roolissa. Varhaiskasvatuksen perustana on kasvatuksellinen yhteistyö lapsen huoltajien ja lähiaikuisien kanssa. Tämä edellyttää meiltä tietoista sitoutumista toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Hyvän ja luottamuksellisen yhteistyön kehittymisessä huoltajilla ja jokaisella varhaiskasvatuksen työntekijällä on tärkeä rooli. Meidän kasvattajien vastuulla on luoda edellytykset tasavertaiselle ja säännölliselle yhteistyölle.

Kasvatuksellisen yhteistyön rakentaminen perheen ja varhaiskasvatuksen välille alkaa jo ensimmäisestä yhteydenotosta lähtien. Tulevaan hoitopaikkaan tutustuminen, aloituskeskustelu huoltajien ja kasvattajien välillä sekä huoltajien kanssa yhdessä kirjattava palvelusuunnitelma ovat rakenteita, jotka luovat pohjaa hyvälle yhteistyölle. Kasvatuksellisessa yhteistyössä yhdistämme lasta koskevat tiedot ja kokemukset. Keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja kunnioitus edistävät lapsen hyvinvointia. Perhesuhteita ja lapsen perheidentiteettiä tuetaan niin, että

jokainen lapsi voi kokea perheenä arvokkaaksi. Kasvatustyhteistyötämme ohjaavat positiivinen pedagogiikka, kuuntelu, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Nämä periaatteet näkyvät arvostavana vuorovaikutuksena, kuulluksi tulemisena ja yhteisen ymmärryksen lisääntymisenä lasta koskevista asioista. Kerromme huoltajille lapsen päivästä: ilon, onnistumisen ja oppimisen kokemuksista sekä harmeista ja haasteista.

Suunnittelemme ja kehitämme toimintaamme yhdessä huoltajien kanssa. Päivittäiset keskustelut ja lapsen vasun laatiminen ja arvioiminen yhdessä huoltajien kanssa antavat meille arvokasta tietoa lapsesta sekä omasta toiminnastamme. Yhteistyöllämme voimme myös tukea huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Teemme monialaista yhteistyötä neuvolan, lastensuojelun, muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötahojamme ovat myös muut paikalliset ja alueelliset toimijat, kuten kulttuuripalvelut, järjestöt, seurakunta ja seurakunta.

**Minut huomioidaan
lapsen asiantuntijana.**

3.4. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaihe sekä tiedonsiirto

Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus muodostavat yhdessä lapsen kehityksen ja oppimisen jatkumon ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Eri toimijoiden suunnitelmallisella yhteistyöllä varmistamme, että lapsen oppimisolusta tulee eheä kokonaisuus. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstö perehtyy toistensa toimintaan, pedagogisiin menetelmiin sekä oppimisympäristöihin. Lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseksi tulee toimintakulttuurien, oppimisympäristöjen sekä tuen käytäntöjen olla mahdollisimman yhteneväisiä.

Lapsi ja huoltaja tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen esiopetuksen alkua. Yhteistyössä huoltajien kanssa siirämme keskeisen tiedon lapsen kasvusta ja oppimisen

etenemisestä esiopetukseen. Tarvittaessa käymme tiedonsiirtokeskustelun. Luottamuksellisia tietoja siirrettäessä noudatamme voimassa olevia säädöksiä.

Yhteistyön merkitys niin huoltajien kuin varhaiskasvatuksen järjestäjien kesken on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Lapsen vaihtaessa hoitopaikkaa kunnan sisällä, lapsen vasu siirtyy lapsen mukana. Lapsen siirtyessä toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän palveluiden pariin, lapsen vasu arkistoidaan Hollolan kunnalle ja huoltajille annetaan vasusta kopio. Tarjoamme mahdollisuutta tiedonsiirtokeskusteluun yhteistyössä huoltajien kanssa.

” Päivittäiset
kuulumisten vaihdot
ja keskustelut ovat
parhaimmillaan
todella antoisia
ja vanhemmuutta
tukevia.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan kokonaisvaltaisesti. Näin toimimalla edistämme lapsen oppimista, hyvinvointia ja laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lapsen ja kasvattajan vuorovaikutuksessa ja yhteisessä tekemisessä. Suunnittelemme pedagogista toimintaa yhdessä lasten kanssa ja annamme tilaa lasten omille ideoille. Nämä täydentävät toisiaan arjessa.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehykseen kuuluvat:

4.1. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, joka tekee näkyväksi pedagogista toimintaamme havaintojen, dokumenttien ja niiden vuorovaikutuksellisen tulkinnan kautta. Pedagogisen dokumentoinnin tärkein elementti onkin vuorovaikutteinen keskustelu ja pohdinta kerätystä dokumenteista ja havainnoista. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa koko kasvattajatiimin, lasten ja huoltajien osallistumisen varhaiskasvatuksen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Sen avulla muokkaamme pedagogista toimintaamme, tavoitteitamme, työtapojamme sekä oppimisympäristöä lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lapsen elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi sekä yhteinen pohdinta dokumenttien äärellä auttavat lasta huomaamaan oppimistaan sekä tunnistaa-

maan omia vahvuuksiaan. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on, että toteutamme varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla tallennamme myös lapselle tärkeitä ja merkityksellisiä muistoja varhaiskasvatuksen ajalta. Lapsen vasu on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Suunnitelmallinen pedagoginen dokumentointi on arjen työväline myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa.

Pedagoginen dokumentointi tekee näkyväksi varhaiskasvatuksen toimintaa konkreettisella ja monipuolisella tavalla ja siitä saatua tietoa käytetään pedagogisen toiminnan suunnittelun pohjana. Pedagogisen toiminnan suunnittelun välineenä käytämme muun muassa ryhmän Pedagogisen toiminnan suunnittelu-lomaketta (PETO). Siihen kirjataan lapsiryhmän toimintaan liittyviä yhteisesti sovittuja käytäntöjä. Pidemmältä aikaväliltä varhaiskasvatuksessa kootut dokumentit toimivat osana pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia ja toimintakulttuurin kehittämistä.

4.2. Oppimisen alueet

Pedagogisen toimintamme lähtökohtana on, että lapset saavat monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet ohjaavat meitä pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Oppimisen osa-alueet ovat kokonaisuuksia, joissa aihepiirit yhdistyvät lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaan ja ne mahdollistavat asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Oppimisen alueet nivoutuvat kaikkien pedagogiseen toimintaan varhaiskasvatuksen arjessa ja ne on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaisesti:

” Satuhetki tekee
hyvän mielen.

Kielten rikas maailma

Kielen merkitys on keskeinen, kun lapsi rakentaa kuvaa itsestään, ympäröivästä kulttuurista ja maailmasta. Kieli on ajattelun, oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Kielen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. Vahvistamme lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia sekä kielellisten identiteettien syntymistä monipuolisen kieliympäristön ja huoltajaen kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

Samanikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kun ohjaamme ja tuemme lapsia kielellisten taitojen ja valmiuksien edistymisessä, kehittyvät lasten kielelliset identiteetit.

Kielen kehityksen keskeiset osa-alueet:

Vastaamme aktiivisesti lasten aloitteisiin. Lapset saavat kokemuksia kuulluksi tulemisesta niillä kommunikointikeinoilla, joita heillä on (mm. ilmeet, eleet, äännähdykset, kehon kieli). Huomioimme, että aloitteet vuorovaikutukseen voivat olla myös toiminnallisia.

Tuemme lasten kielen ymmärtämisen taitoja mallittaen. Nimeämme ja sanallistamme aktiivisesti varhaiskasvatuksen eri tilanteita. Käytämme kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Keskustelemme aktiivisesti lasten kanssa ja käytämme tarvittaessa puhetta tukevia, täydentäviä ja korvaavia kommunikointikeinoja (AAC), kuten kuvia, tukiviittomia tai pikapiirtämistä.

Ohjaamme ja seuraamme lasten taitojen kehittymistä. Lapsia rohkaistaan puhumaan erilaisissa tilanteissa ja kuulijaryhmissä. Autamme lapsia käyttämään ja tuottamaan puhuttua kieltä huomioiden myös äänensävyt ja painot.

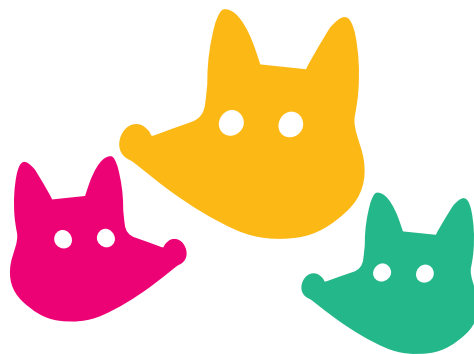
Harjoittelemme lasten kanssa yhdessä eri tilanteisiin liittyviä kielenkäyttötaitoja esimerkiksi puheen vuorottelua, kertomista, selittämistä, eläytymistä, huumoria, hyviä tapoja. Luemme lapsille erilaisia kieleltään rikkaita sekä

vaihtelevia tekstejä (mm. sadut, runot, lorut, riimit) ja käytämme kirjallisuuden rinnalla monilukutaitoa tukevaa digitaalista materiaalia

Tehtävämme on tukea sekä laajentaa lasten kielellistä muistia ja sanavarantoa. Kielellistä muistia ja kielellisen sanavaraston kehittymistä tuemme mm. laululeikein ja loruillemalla, nimeämällä, kielellisellä leikittelyllä ja kuvailemalla. Tarjoamme kiireettömiä keskustelu-, kerronta- ja lukuhetkiä, joissa kiinnitämme huomiota sana- ja käsitevarantoon sekä tekstin ymmärtämiseen.

Herätämme lasten kiinnostuksen suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan. Pohdimme yhdessä sanojen alkuäänteitä, sanojen tavuja ja yleensä äänteitä. Rohkaisemme lapsia kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti.

Teemme kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Tuemme jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Huomioimme, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea tavoitteellisesti lapsen musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä. Samoin tehtävämme on tutustuttaa lapsi eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lapsen oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Lapsen ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus sekä ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen.

Lapsen oppiminen alkaa ihmettelystä. Lapsi laulaa, leikkii, liikkuu, tutkii ja taiteilee. Lasten ilmaisu on kokonaisvaltaista ja se kehittyy elämysten ja myönteisten kokemusten

kautta. Kannustammekin lasta käyttämään luovuutta ja mielikuvitusta sekä ilmaisemaan itseään eri tavoin. Lapselle tarjotaan kauneuden, harmonian, melodian, rytmin, tyylin, jännityksen ja ilon kokemuksia. Tutustumme ilmaisun eri muotoihin moniaistisesti, erilaisia oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Rakennamme lapsen päivän siten, että hänellä on mahdollisuus spontaaniin ja ohjattuun ilmaisuun tukevaan toimintaan sekä tarjoamme lapselle mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muita kulttuuria. Kuuntelemme ja kunnioitamme lasten ajatuksia ja annamme tilaa mielikuvitukselle sekä lasten omille ideoille. Heittäydymme itsekin innostuneesti mukaan luovaan prosessiin huumoria unohtamatta.

Muokkaamme oppimisympäristöjä niin, että ne houkuttelevat, motivoivat ja tukevat ilmaisukasvatuksen toteutumista. Lisäksi hyödynnämme luontoa ja digitaalista ympäristöä. On tärkeää, että lapselle tarjotaan mahdollisuuksia toimia erilaisissa ympäristöissä lapsen omien mielenkiinnon kohteiden kautta. Lapsi saa ilmaista itseään sekä harjoitella ja oppia erilaisia taitoja omassa tahdissaan. Onnistumisista iloitaan yhdessä. Ohjaamme lasta omalla esimerkillämme ja toiminnallamme uusien asioiden kokeilemiseen. Annamme lapselle mahdollisuuksia spontaaneihin taidekokeiluihin. Arvostamme lasten tekemiä asioita. Meille kokemukset ovat tärkeämpiä kuin lopputulokset.

” **Ompelu on super hauskaa.**

” **Maalaaminen on kivaa.**

Minä ja meidän yhteisömmme

Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, hänen elinpiirinsä laajenee kodin ulkopuolelle. Varhaiskasvatuksessa lapsi kohtaa kodin tuttujen perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksessa tehtävänä on kehittää lapsen valmiuksia ymmärtää tätä lähiympäristön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Harjoittelemme lapsen kanssa tätä tehtävää eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmasta.

Arkielämän tilanteissa ja tapahtumissa ohjaamme lasta pohtimaan kysymyksiä oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta, oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta ja toisen ihmisen kunnioittamisesta. Kasvattajat rohkaisevat lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja rooleja ja ennako-odotuksia. Ohjaamme lapsia keskustelemaan, kuuntelemaan ja ilmaisemaan mielipiteitään.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnotomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla.

Tavoitteenamme on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenvuorokiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat. Samoin päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu luovat mahdollisuuden keskustella erilaisista katsomuksista ja niihin liittyvistä perinteistä ja tavoista. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänsymyksiä. Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen.

Ohjaamme lasta tutustumaan omaan ja muihin kulttuureihin, juhlapäiviin, perinteeseen ja tapoihin – erilaisuuden kunnioittamiseen ja hyväksymiseen. Lapsi muodostaa kuvaa siitä, millaista elämä oli ennen, millaista se on nykyisin ja mitä se voi olla tulevaisuudessa. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän lähiyhteisönsä jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Huoltajien ja isohuoltajaen asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään hyödynnetään.

Medialla on merkittävä rooli jokapäiväisessä elämässämme. Medialukutaidon avulla osaamme käyttää, lukea, tulkita ja tuottaa erilaisia mediasisältöjä. Mediakasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten medialukutaitoa. Kokeilemme lasten kanssa median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä ja samalla harjoittelemme kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä pohtimalla lasten kanssa yhdessä lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todennukaisuutta. Ohjaamme lapsia myös käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lapsi havainnoi, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään tutkimalla ja toimimalla rakennetussa ympäristössä ja luonnossa. Lapsi tutustuu lähiympäristöön havainnoiden, liikkuen, leikkien, tutkien ja kokeillen. Lapsen kokemukset, havainnot ja elämykset auttavat lasta ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita ja tämä tukee ajattelutaitojen kehittymistä. Tarjoamme lapselle mahdollisuuksia suunnitella ja toteuttaa ideoitaan ja harjoitella luovaa ongelmanratkaisua.

Matemaattinen ajattelu on osa lapsen jokapäiväistä elämää, oivaltamisen ja oppimisen iloa. Ohjaamme lasta kiinnittämään huomiota matemaattisiin ilmiöihin kuten muodot, määrät, muutokset. Herättelemme matemaattista ajattelua havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä arkielämän tilanteissa. Kannustamme lasta matemaattisten havaintojen ilmaisuun ja tarkasteluun mm. vertailemalla, luokittelemalla, päätelemällä ja laskemalla lapsille tuttuja ja kiinnostavia asioita.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on ohjata lasta tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Rohkaamme häntä kysymään kysymyksiä ja niihin etsitään yhdessä vastauksia. Havainnoimme lasten kanssa yhdessä arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja sekä tutustumme digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin ja niiden toimintaan. Erityisesti kiinnitämme huomiota laitteiden ja koneiden turvalliseen käyttöön. Teknologiakasvatuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristössä esiintyviä teknisiä ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja muita arjen teknologisia välineitä, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita. Tuemme lapsen ohjelmointiosaamista, jotta hänen ajattelun taitonsa kehittyvät ja ymmärrys ihmisen itse ohjelmoimasta digitaalisesta maailmasta lisääntyy.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen luontosuhdetta, vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata häntä kohti kestävästä elämäntapaa. Hyödynnämme lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, kun tarkoituksena on oppia ympäristössä, oppia ympäristöstä sekä oppia toimimaan ympäristön puolesta. Ohjaamme lasta kasvamaan kohti kestävästä elämäntapaa, mutta ilman, että hänen tarvitsee kantaa lapsena liian suurta vastuuta kestävästä elämäntavan ylläpitämisestä.

Hollolassa toimii Geopark-päiväkotistatuksen saanut päiväkotit. Päiväkotit muun muassa sitoutuu lisäämään lähiluonnon käyttämistä keskeisenä oppimisympäristönä. Tavoitteena on muovata päiväkodista kestävästä arka toteuttava yksikkö, jossa mahdollistetaan lasten kasvu hyvinvoiviksi kestävästä elämäntavan osaajiksi.

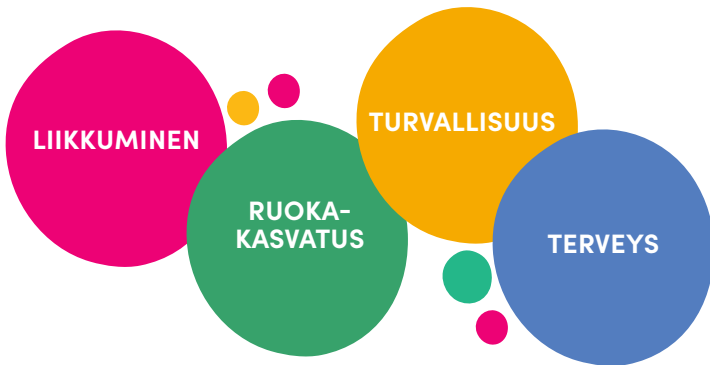

”Mun rakentama duplotorni on melkein metrin, ainakin pöydän korkuinen.”

Lähimetsässä on kiva
syödä lämmintä keittoa ja
leipää tuulisella ilmalla.

Kasvan, liikun ja kehityn

Tavoitteenamme on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti. Luomme huoltajien kanssa yhteistyössä pohjaa lapsen terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle. Kasvattajat toimivat innostavana esimerkkinä ja mahdollistavat liikunnan ilon. Suunnittelemme päivän rakenteen, toiminnan sisällöt ja oppimisympäristöt niin, että lapsi voi monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa ja saada onnistumisen kokemuksia. Liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä omaehtoisen leikin ja liikkumisen aikana. Tarjoamme lapselle monipuolisia liikkumisen muotoja ja mahdollisuuksia sekä vältämme pitkäkestoista istumista. Toiminnan suunnittelussa hyödynnämme Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksia. Hollola on myös mukana valtakunnallisessa Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmassa, jonka kautta saamme tietoa liikunnan

edistämiseen varhaiskasvatuksessa. Lasten liikunnan kehittämiseksi kunnassa toimii kasvattajista koostuva liikunnasta edistävä työryhmä.

Kannustamme lapsia ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Tarjoamme lapsille mahdollisuuksia opetella vuodenajoille tyypillisiä liikuntamuotoja. Hyödynnämme lähiympäristöä ja sen tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia liikkumalla leikkipuistoissa, liikuntapaikoilla sekä luonnossa. Samalla harjoittelemme yhdessä lasten kanssa turvallista liikkumista lähiympäristöissä. Mahdollistamme lapselle kokemuksia niin yksin, parin kuin ryhmän kanssa liikkumisesta. Yhdessä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesätelytaitoja. Liikkuminen tukee myös lapsiryhmän ryhmäytymistä sekä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Liikunnalla on tärkeä merkitys lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Havainnoimme säännöllisesti lasten motorisia perustaitoja yhteisesti sovitun havainnointimateriaalin avulla. Havainnoinnin pohjalta lapsen yksilölliset taidot ja tarpeet tulevat huomioituksi. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehotuntemusta ja kehonhallintaa sekä motorisia perustaitoja. Harjoittelemme tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Kannutamme positiivisessa ilmapiirissä lasta tutustumaan ruokiin eri aistien avulla, tutkimalla niiden ulkonäköä, tuoksua, koostumusta ja makuominaisuuksia. Luomme ruokailutilanteista rauhallisia hetkiä, jolloin harjoittelemme hyviä pöytätapoja ja yhdessä syömisestä kulttuuria. Ruokakasvatuksen kehittämiseksi kasvattajista kootun työryhmän avulla ravitsemusasiat tuodaan lähelle arkipäivän tilanteita.

Pohdimme yhdessä lapsen kanssa terveyden ja turvallisuuden liittyviä asioita. Tavoitteenamme on tukea lapsen turvallisuuden tunnetta ja annamme valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Tuemme lapsen valmiuksia pitää huolta itsestään ikätasonsa mukaisesti terveyden ja hygieniaan liittyvissä asioissa ja keskustelemme liikuttamisen, levon, terveellisten ruokailutottumusten ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Ohjaamme lapsen ikätasoisesta uteliaisuudesta seksuaalisuuteen ja kehoon kunnioittavasti ja sensitiivisesti.

”**Syöminen on parasta!**

”**Mun mielestä nukkuminen on tosi kivaa, kun mä nään aina kivoja unia.**

4.3. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksessa pidämme erityisen tärkeänä kuuntelevaa ja kunnioittavaa kasvatuksellista yhteistyötä, joka tukee perheen ja lapsen liittymistä ympäristöön.

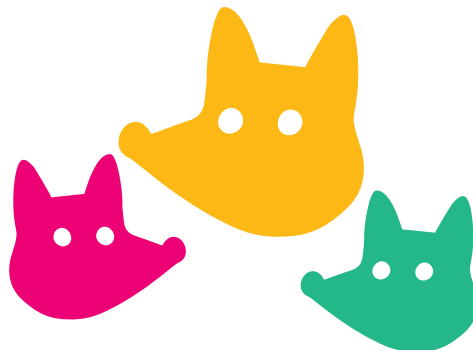
Tuemme arjessa lapsen vuorovaikutussuhteita sekä autamme häntä löytämään oman paikkansa yhteisössä. Kasvattajien, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistämme lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuemme lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Käytämme tarvittaessa tulkkia keskusteluissa huoltajien kanssa, jolloin varmistamme molemminpuolisen ymmärryksen.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla tarkoitamme lapsia, jotka ovat muuttaneet huoltajaensa mukana Suomeen tai jotka ovat syntyneet Suomessa ja heidän vanhemmistaan joko toisen tai molempien äidinkieli on joku

muu kuin suomi. Suomalaiset vähemmistöryhmät kuuluvat myös tähän ryhmään. Varhaiskasvatusta voi saada ruotsin-, saamen-, viittoma- tai romanikielillä (lapsen äidinkieli), joka hankitaan mahdollisuuksien mukaan yksityiseltä varhaiskasvatuksen järjestäjältä tai lähimmästä palvelua tuottavasta kunnasta.

Tuemme monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueita sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä, jotta lasten identiteetti rakentuu eheäksi ja he tuntevat omaa kulttuuriaan arvostettavan. Kasvattajilla tulee olla tietoa ja ymmärrystä eri kulttuureista ja meidän tulee vahvistaa kulttuurista osaamistamme tarpeen mukaan.

Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen kieleen tutustumista ja opettelua ei kuitenkaan tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen.

5. Lapsen tuki

Varhaiskasvatuslaissa säädetään, että varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Lapsen tuen tulee olla oikea-aikaista, yksilöllisesti kohdennettua ja lapsen tarpeiden mukaista, jolloin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia pystytään edistämään parhaalla mahdollisella tavalla. Aloitamme lapsen tarvitseman tuen heti tuen tarpeen ilmaannuttua. Tuen oikea-aikaisuus, tuen oikea taso ja muoto sekä siihen liittyvät järjestelyt ovat merkittäviä lapsen oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Lapsen saama tuki on joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa eikä edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveyden- tai sosiaalihuollon lausuntoa. Huoltajien kanssa mietimme yhdessä lapsen tuen järjestämistä. Lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta itseään kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden koko tuen prosessin ajan.

Tuemme kaikkia lapsia heidän tuen tarpeidensa ja inklusion periaatteiden mukaisesti lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä. Toteutamme tukea joustavin, järjestelyin ja viivytyksettä sekä sitä arvioidaan säännöllisesti. Tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaavista pedagogisista, rakenteellisista ja hoidollisista hyvinvointia tukevista järjestelyistä, kuten oppimisympäristöön liittyvistä ratkaisuista. Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän varhaiskasvatukseen, tuki suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä.

Suunnitellaan, sovellamme ja toteutamme lapsen tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä joko yksilöllisesti, pienessä ryhmässä tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa käytämme ensisijaisesti sellaisia toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää. Tuen antaminen, tuen arviointi sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat kaikille varhaiskasvatuksessamme työskenteleville kasvattajille heidän

koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaisesti. Työmme tukena on Hollolassa laadittu prosessikuvaus tuen ohjaamisen periaatteista.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen prosessiin yhteistyössä muiden kasvattajien kanssa. Erityisopettajan kohdistama työ voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmäkohtaista joko samanaikaisopettajuutena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan antama tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista.

Pyrimme ennaltaehkäisemään tuen tarpeita pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Mukautamme päivittäistä toimintaa mm. suunnitelmallisella toiminnan eriyttämisellä, perustaitoja harjoittelemalla sekä lapsen itsetunnon vahvistamisella. Käytämme arjessa suunnitelmallisesti pedagogisia ja lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tukevia elementtejä (mm. henkilöstön ammatillisuus, lapsen kohtaaminen, opetus- ja toimintatavat, toiminnanohjauksen tuki ja struktuuri, oppimisympäristöt, lapsen osallisuus, yhteistyö ja leikki).

Lähtökohtana varhaisen ja riittävän tuen järjestämiseksi lapselle on huoltajien ja kasvattajien jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan. Olemme huoltajaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee tuen tarvetta. Lapsi itse osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Suunnittelemme ja arvioimme lapsen saamaa tukea yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa työskentelevien muiden asiantuntijoiden kanssa monialaisena yhteistyönä. Lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen toteutumisen näkökulmasta. Yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi lastenneuvola, perheneuvola, lastensuojelu.

5.1. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen tuen tasot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Arvioimme tuen tason tarpeen mukaan ja tapauskohtaisesti. Lapselle voidaan myöntää tehostettua tai erityistä tukea ilman edellistä tuen tasoa.

Yleinen tuki

Lapsen tuen tarpeen ollessa lyhytaikaista ja vähäistä, voi hänelle riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestely eli yleinen tuki. Sillä mahdollistetaan lapsen yksilöllinen huomiointi välineiden, materiaalien ym. valinnassa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa-aikainen tuki voi myös olla yksi yleisen tuen muoto. Yleinen tuki toteutetaan lapsen omassa lapsiryhmässä varhaiskasvatuksen opettajan ja muiden kasvattajien toimesta. Työn tukena on yleisen tuen lomake. Mikäli lapsi tarvitsee tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja/tai apuvälineitä tehdään niistä hallinnollinen päätös.

Tehostettu tuki

Mikäli lapsi tarvitsee säännöllisesti enemmän tai samanaikaisesti useita tuen eri muotoja, puhumme tehostetusta tuesta. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu tuen tarpeen arviointiin, jonka teemme yhteistyössä huoltajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Tehostetusta tuesta tehdään aina hallintopäätös.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava erityistä tukea, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityinen tuki on varhaiskasvatuksessa annettavista tuen tasoista vahvin. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista ja se on jatkuvaa ja kokoaikaista. Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä ja lapsen tuen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla. Myös erityisestä tuesta tehdään aina hallintopäätös.

Pidennetty oppivelvollisuus

Lapsi voi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista psykologisen tai lääketieteellisen lausunnon perusteella. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävän vuonna oikeus

saada esiopetusta. Lapsen siirtyessä varhennettuun esiopetukseen hänelle tehdään päätös erityisestä tuesta ja pidennetystä oppivelvollisuudesta sekä laaditaan henkilökohtainen opetuksenjärjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Tuen muodot

Varhaiskasvatuksessa annettava tuki muodostuu pedagogisista, rakenteellisista ja hoidollisista tukitoimista. Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti ja niitä voidaan toteuttaa samanaikaisesti osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa heti tuen ilmettyä.

● PEDAGOGISET TUEN MUODOT:

Tuki toteutetaan ensisijaisesti osana lapsen vertaisryhmää inklusiivisen arvoperustan mukaisesti. Laadukas arjen pedagogiikka ja selkeä, ennakoitavissa oleva päivärytmi ovat pedagogisen tuen muotoja. Niitä ovat myös sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat (viittomat, kuvat, erilaiset teknologiset ratkaisut) sekä suunnitelmallinen pienryhmätoiminta ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Pedagogisessa tuen muodossa korostuvat kasvattajien yhteiset ja johdonmukaiset pedagogiset työtavat ja menetelmät, toiminnan suunnittelu, dokumentointi ja arviointi.

● RAKENTEELLISET TUEN MUODOT:

Kasvattajien ammattitaidon lisääminen tuen tarpeen havaitsemisessa ja tukimuotojen toteuttamisessa sekä erityispedagogisen osaamisen lisääminen ovat rakenteellisia tuen muotoja. Samoin ryhmän lapsimäärän pienentäminen, henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä kasvattajien ja lapsimäärän suhdeluvun tarkastelu/muuttaminen ovat osa rakenteellisia tuen muotoja. Rakenteelliset tuen muodot voivat sisältää myös henkilöstörakenteen vahvistamista esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla tai resurssihenkilöllä. Tuen muotoja voivat olla myös tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineet, esteettömyyden huomioiminen, pien- tai erityisryhmät.

● HOIDOLLISET TUEN MUODOT:

Hoidolliset tukitoimet ovat keinoja, joilla vastataan lapsen sairaanhoidollisiin, perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyviin tarpeisiin. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Tapauskohtaisesti arvioidaan, voidaanko lääkete- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi.

5.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tuen aikana ja tuen arviointi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen saama tuki eli tuen taso, tuen muodot ja niiden toteuttaminen sekä vastuut ja työnjako. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Perhepäivähoidossa varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin. Yksityisestä varhaiskasvatuksesta sovi- taan erillisen ohjeistuksen mukaan.

Vasuun kirjattavasta lapsen tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelussa ja arvioinnissa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Yksityisessä varhaiskas-

vatuksessa noudatetaan erikseen sovitun ohjeistuksen mukaisesti.

Arvioimme lapsen tuen tarvetta vähintään kerran vuodessa tai tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Arvioinnissa huomioimme tuen tarpeen, tuen riittävyden ja tuen toteutumisen kaikilla tuen tasoilla. Kirjaamme suunnitelmaan mahdolliset aiemmat tukitoimet, niiden kuvaukset sekä tukitoimien vaikuttavuuden arvioinnin. Teemme tuen tarpeen arviointia joko kasvattajien, huoltajien tai mahdollisten yhteistyötahojen toimesta. Tarkastelemme tukea kokonaisuutena, jossa huomioimme lapsen toiveet ja mielipiteet yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tuen arviointiin tarvittaessa. Muut yhteistyötahot osallistuvat tuen arviointiin vain, jos tarvitaan muuta kuin pedagogista asiantuntemusta. Kirjaamme tuen tarpeen päättymisen aina lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen vasu päivitetään vastaamaan hallintopäätöstä.

Lapsen siirtyessä esiopetukseen, arvioimme aina tuen tarvetta. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta lapsen saamaa tukea yhteensovitamme esiopetuksessa annettavaan tukeen. Meille on tärkeää, että lapsen saama tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

5.3. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Hallintopäätös tehdään tehostetusta tai erityisestä tuesta sen toimipaikka ja tukipalvelut. Päätös laitetaan täytäntöviipymättä tuen tarpeen ilmentyessä Hollolan varhaiskasvatuksessa yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Kuulemme lapsen huoltajia tai muita laillisia edustajia ennen päätöksen tekoa. Päätös on voimassa toistaiseksi ja huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla. Mikäli tuen tarve muuttuu, hallintopäätös muutetaan tai kumotaan. Päätöksestä selviää tuen muodot, varhaiskasvatuk-

sen toimipaikka ja tukipalvelut. Päätös laitetaan täytäntöön heti.

Yksityisen varhaiskasvatuksen kohdalla hallintopäätös tehdään palveluntuottajan toimipaikan sijaintikunnassa. Ostopalvelun ollessa kyseessä, hallintopäätöksen tekee järjestämisvastuussa oleva kunta, kun taas palvelusetelin kohdalla sen myöntänyt kunta.

6. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Tarkastelemme ja arvioimme toimintaamme jatkuvasti arjessa peilaten sitä varhaiskasvatustavoitteisiin (540/2018), Varhaiskasvatuksen perusteisiin (2022) ja kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Arviointi pohjautuu luottamukseen, avoimeen keskusteluun ja dialogiin. Arviointiin sisältyy oppimisen mahdollisuus ja siinä korostuu vertaisoppiminen, vertaisarviointi sekä hyvien käytäntöjen avoin jakaminen ja hyödyntäminen. Oleellista on pohtia laadukkaasti toiminnan tavoitteita ja sitä, mitä huomenna voisimme tehdä toisin.

Arviointiprosessi voidaan nähdä jatkuvana prosessina:

Arviointi on prosessi, jossa suunnitellaan, toteutetaan, tarkistetaan ja muokataan toimintaa sekä toimintakulttuuria uudelleen. Kohdennamme kehittämisen todelliseen tarpeeseen tai kohteeseen. Annamme aikaa muutokselle ja kehitämme toimintaa yhdessä. Olemme jokainen vastuussa koko työyhteisön kehittämisestä. Luomme avointa keskustelukulttuuria ja kannustamme jatkuvaan kehittämiseen.

Arviointia tapahtuu monella tasolla limittäin. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) toteuttaa varhaiskasvatuksen arviointia valtakunnallisesti ohjaten varhaiskasvatuksen järjestäjiä laadukkaasti varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Arviointimenetelmiämme ovat muun muassa yksikön vuosittainen itsearviointi, joka toinen vuosi toteutettava seudullinen arviointi (huoltajat, kasvattajat ja lapset) sekä yksiköiden omat huoltajille ja lapsille suunnatut arvioinnit. Tiedotamme huoltajille keskeisistä arviointituloksista, niiden pohjalta valituista kehittämis-

kohteista sekä kuinka tavoitteet on saavutettu.

Valitsemme toimintavuositain koko Hollolan varhaiskasvatuksen yhteisiä arviointikohteita kehittämistarpeiden pohjalta. Koulutukset, kehittämissuunnitelmat ja yhteiset foorumit (porinat) tukevat sovittujen kehittämiskohteiden saavuttamista. Yhdessä sovittujen kehittämistarpeiden lisäksi reagoimme ketterästi muihin arjesta nousseisiin koulutus- ja kehittämistarpeisiin.

Yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä. Arviointi perustuu lasten havainnointiin, kasvattajayhteisön itsearviointiin, sekä huoltajien ja lapsen kanssa käymiimme keskusteluihin. Tietoa ja palautetta toiminnan kehittämiseksi saamme lisäksi päivittäisissä kohtaamisissa ja keskusteluissa lapsen ja huoltajien kanssa. Lisäksi havainnoimme aktiivisesti lasten toimintaa ja hyödynnämme pedagogisesta dokumentoinnista saatua tietoa toiminnan arvioinnissa, suunnittelussa, toteutuksessa ja kehittämisessä.

Yksikkötasolla käymme säännöllistä keskustelua erilaisista pedagogiikkaan liittyvistä teemoista yksiköiden, tiimien ja varhaiskasvatuksen opettajien palaverissa. Perhepäivähoitajien kanssa pedagogiikkaan liittyviä teemoja käsitellään säännöllisissä palaverissa. Pedagogisen toiminnan arvioinnissa hyödynnämme pedagogisen toiminnan lomaketta (PETO) sekä yksikön toimintasuunnitelmaa. Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma kuuluu osana näihin suunnitelmiin. PETO-lomakkeeseen kirjataan kauden alussa lapsiryhmän toimintaa ohjaavat periaatteet ja käytännöt. Niitä tarkastellaan ja muokataan toimintakauden aikana. Yksiköittäin kirjaamme toimintasuunnitelman syksyisin ja tarkastelemme ja päivitämme sitä toimintakauden aikana.

Myös vuosittain käytävät henkilöstön kehityskeskustelut ovat arvokkaita toimintakulttuurin kehittymisen kannalta. Riskienhallinta, henkilöstön työhyvinvointikysely, turvallisuuden arviointi sekä esimerkiksi nykytilan arviointi ruoka- ja liikuntakasvatuksessa tuottavat myös meille tärkeää tietoa. Näistä saatujen tulosten kautta saamme tietoa siitä, mitä käytäntöjä ylläpidämme, missä olemme onnistuneet ja mitä voimme vielä kehittää.

Arvioimme toimintaamme myös kunnan varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sekä lapsen tuen toteutumisen kautta. Arviointia ja kehittämistä tapahtuu myös arjen keskellä käydyissä keskusteluissa koskien mm. arjen toimivuutta, rakenteita, toimintakulttuuria ja työtapoja. Näin pedagoginen puhe muuttuu arjen käytännöiksi.

Arvioinnin tasot:

YKSIKÖTASO

- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu)
- Lapsen havainnointi
- Pedagoginen dokumentointi
- Huoltajaen ja lasten kanssa käydyt keskustelut
- Ryhmän pedagogisen toiminnan suunnitelma (PETO)
- Yksiköiden toimintasuunnitelma (laatiminen ja arviointi)
- Kyselyt ja arvioinnit (lapset ja huoltajat)
- Kasvattajayhteisön itsearviointi (tiimi-, opettaja- ja yksiköpalaverit, kehityskeskustelut, arjen keskustelut)
- Riskienhallinta
- Henkilöstön työhyvinvointikysely
- Turvallisuuden arviointi
- Nykytilan arviointi ruoka- ja liikuntakasvatuksessa
- Seudullinen arviointi (huoltajat, kasvattajat ja lapset) joka toinen vuosi
- CAF-arviointi

VARHAISKASVATUKSEN PALVELUALUE

- Hollolan varhaiskasvatussuunnitelma 2024
- Seudullinen arviointi (huoltajat, kasvattajat ja lapset) joka toinen vuosi
- Yhteisesti sovitut painopistealueet

KUNTATASO

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (2022-2025)
- Hollolan kunnan kuntastrategia (2022-2035)

MAAKUNNALLINEN TASO

- Seudullinen arviointi (huoltajat, kasvattajat ja lapset) joka toinen vuosi

VALTAKUNNALLINEN TASO

- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)
- Varhaiskasvatustilasto (540/2018)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022)

Lähteet:

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022
Hollolan varhaiskasvatussuunnitelma 2022
Varhaiskasvatuslaki 540/2018

Hollolan varhaiskasvatussuunnitelman (2024) taustalla vaikuttavat lait, asiakirjat ja muut materiaalit:

Esiopetuksen perusteet 2014
Hollolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022-2025
Varhaiskasvatuksen palvelusetelisäätökirja 1.9.2023 alkaen
Päijät-Hämeen maahanmuuttosuunnitelma vuosille 2021-2025
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022
Varhaiskasvatuslaki (540/2018)
YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016
YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)
Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa (2023)
Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609
Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325

Geopark:

<https://www.lahti.fi/kasvatus-ja-koulutus/ymparistokasvatus/salpausselka-geopark-ymparistokasvatussymparistona/>

Liikkuva varhaiskasvatus:

<https://www.liikkuvavarhaiskasvatus.fi/fi>

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sapere- pienten lasten ruokakasvatusmenetelmä varhaiskasvatuksessa: <https://peda.net/hankkeet/sapere>